

УДК 357.1+618.3

*П. Б. Волянський,**кандидат медичних наук, доцент, професор кафедри державної служби, менеджменту та навчання за міжнародними проектами Інституту державного управління у сфері цивільного захисту**P. B. Volyanskiy,**Candidate of Medical Science, Associate Professor, Professor of Dept. of public service, management and international projects, Institute of public administration of sphere of civil protection*

ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ СИЛ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В МІЖНАРОДНИХ ГУМАНІТАРНИХ ОПЕРАЦІЯХ З ЛІКВІДАЦІЇ МЕДИКО-САНІТАРНИХ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

PRINCIPLES OF THE COOPERATION OF THE CIVIL PROTECTION FORCES IN THE WORLD HUMANITARIAN MISSIONS WITH LIQUIDATION THE CONSEQUENCES OF THE EMERGENCES

*Наведено результати аналізу досвіду взаємодії підрозділів цивільного захисту та мобільних медичних формувань служби медицини катастроф у складі міжнародних гуманітарних місій.**In the article was described the principles of the cooperation of the civil protection forces in the world humanitarian missions with liquidation the consequences of the emergencies.***Ключові слова:** *надзвичайна ситуація, реагування, цивільний захист.***Key words:** *emergency, response, civil protection.*

Вступ. Проблеми ефективного та адекватного медичного захисту населення, яке постраждало внаслідок надзвичайних ситуацій (НС) є одним з актуальних завдань сучасної охорони здоров'я та медичної науки, що зумовлено двома причинними факторами: по-перше, зростанням частоти та важкості НС, по-друге, виникненням нових типів НС, зокрема соціально-політичного характеру, що потребує особливого характеру організації процесу ліквідації медико-санітарних наслідків НС.

Зважаючи на вищенаведене, ми вважаємо за доцільне вивчити дане питання, насамперед в аналітичному аспекті.

Метою цієї публікації є висвітлення досвіду спільної роботи аварійно-рятувальних підрозділів у складі міжнародних спільних гуманітарних операцій.

Виклад основного матеріалу. Пошук і порятунк людей при катастрофах і надзвичайних ситуаціях (НС) з великою кількістю постраждалих (витоки нафти й особливо небезпечних хімічних речовин, непоодинокі випадки терористичних актів) складають 80% від всієї кількості випадків, тому ліквідація їх наслідків відбувається згідно заздалегідь розроблених принципів й алгоритмів. Решта випадків є комплексними, тобто з поєднанням специфіки декількох випадків одночасно. В силу цих обставин до складу міжнародних сил реагування (МСР) на НС входять підрозділи:

- пошуку й порятунку постраждалих;
- медичної допомоги;
- транспортування вантажів і постраждалих;
- зв'язку й інформаційної підтримки;
- статистики й обліку, підготовки зведеної та оперативної інформації;
- підтримки правопорядку [1].

Враховуючи те, що медичний захист населення в умовах НС відповідно до ст. 13 Закону України «Про захист населення та територій від наслідків надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру» покладено на Державну службу медицини катастроф (ДСМК) України, було вивчено насамперед досвід ДСМК України.

Досвід участі мобільних медичних формувань служби медицини катастроф в спільних міжнародних навчаннях свідчить про доцільність створення Цивільно-військового оперативного центру (civil-military operations center – СМОС), або за іншою назвою Цивільно-військовий центр координації [2, 3], який складається з цивільних і військових учасників. Організаційно СМОС не завжди створюється військовими та вони здійснюють необхідну підтримку під час його функціонування.

Нами із застосуванням дидактичного та аналітичного методів дослідження з урахуванням законів формальної логіки було вивчено досвід взаємодії сил цивільного захисту (як цивільних, так й військових) різних країн світу під час проведення міжнародних гуманітарних операцій з подолання медико-санітарних наслідків НС, в яких брала участь Україна.

Координування спільних цивільних-військових дій та взаємної підтримки здійснюють через обмін інформацією, об'єднане планування та спільну оцінку ситуації яка склалась, через проведення спільних нарад, перемовин тощо. Ключовим моментом всієї координації є обмін інформацією. Пошук і порятунк людей при катастрофах і НС з великою кількістю постраждалих (витоки нафти й особливо небезпечних хімічних речовин, непоодинокі випадки терористичних актів) складають 80% від всієї кількості випадків, тому ліквідація їх наслідків відбувається згідно заздалегідь розроблених принципів й алгоритмів. Решта випадків є комплексними, тобто з поєднанням специфіки декількох випадків одночасно.

Основним організаційним принципом взаємодії повинна бути система горизонтальних та вертикальних зв'язків рівнів реагування, що побудовані на єдиній інформаційно-аналітичній системі, при чому прийняття рішень щодо класифікації та кодифікації НС та визначення рівня реагування повинно відноситися до компетенції СМОС.

Другим наріжним принципом повинна бути уніфікація та стандартизація заходів медичного захисту, що дозволяє забезпечити оптимальні умови для створення резервів, підготовки кадрів медичного і допоміжного персоналу, а також ефективності функціонування спадкоємності етапів.

Найбільш ефективним видом координації є спільне планування та оцінка ситуації, яка склалась. Координація та взаємна підтримка має бути досягається взаємоузгодженістю дій на всіх рівнях, розпочинаючи від найвищого державного і закінчуючи локальним рівнем.

Органом, який здійснює оперативне управління роботою міжнародних сил реагування (МСР) при ліквідації наслідків НС, є оперативний відділ СМОС, що безпосередньо керує аварійно-рятувальними і відновлювальними роботами в зоні НС.

Ефективна й успішна взаємодія МСР при ліквідації наслідків НС природного і техногенного характеру можлива лише при безперервному оперативному управлінні процесом на всіх організаційних рівнях, елементами яких будуть медичні формування, аварійно-рятувальні підрозділи, цивільні й військові формування різних країн, представники координаційних центрів ООН і НАТО.

Для оперативного управління МСР на НС потрібна система управління, що базується на науковій організації управлінської праці, сучасних наукових досягненнях і власному досвіді керівника формування або підрозділу при наданні гуманітарної допомоги постраждалим і ліквідації наслідків НС [3, 4].

Головною формою підготовки органів управління формувань рятувальної і медичної служби є командно-штабні навчання, основною метою яких є передача досвіду з організації й управління ліквідацією наслідків НС, особливо життєзабезпеченню постраждалого населення.

Основна увага при проведенні навчань приділяється опрацюванню схем оповіщення й збору персоналу формувань в означений термін, підготовці та використанню табельного майна (оснащення), а також практичних навичок медичного сортування і надання медичної допомоги за умов НС.

Обговорення проблеми спільних цивільно-військових центрів обумовлює створення та впровадження єдиних для цивільних та військових уніфікованих стандартів та протоколів надання медичної допомоги, застосування міжнародних стандартів (участь України в миротворчих та міжнародних гуманітарних місіях).

Під час проведення спільної гуманітарної місії медична допомога має бути наданою згідно заздалегідь узгоджених протоколів, що в першу чергу стосується медичного сортування, з урахуванням загально відомих відмінностей медичного сортування під час війни та за умов НС. Сортування постраждалих внаслідок НС (особливо великомасштабних) відрізняється від сортування поранених на полі бою. З самого початку тут може бути обмаль часу для розгортання шпиталів, недостатність медичного персоналу та медичного обладнання, недостатність або повна відсутність лішко-фонду. Слід ретельно проводити медичну розвідку та визначити медичні заклади, що збереглися і можуть бути придатними для використання, також треба враховувати ризик від вторинних вражаючих факторів, тобто небезпечних впливів небезпечних матеріалів, нестабільності будівель тощо.

Аналіз результатів роботи СМОС в межах міжнародних командно-штабних навчань підтвердив підходи до вирішення проблеми тактики і стратегії управління ліквідацією наслідків НС проведення пошукових і аварійно-рятувальних, а також надання медичної допомоги постраждалим внаслідок НС природного або техногенного характеру з використанням сучасних інформаційних технологій і засобів.

Підсумовуючи, можна сказати, що проведення командно-штабних навчань МСР на НС дозволяє аварійно-рятувальним підрозділам і формуванням ДСМК України надбати необхідний досвід для розбудови єдиної системи цивільного захисту народу й території України від наслідків НС природного і техногенного характеру, а також можливих випадків терористичних актів.

Висновки. Обговорення проблеми спільних цивільно-військових центрів обумовлює створення та впровадження єдиних для цивільних та військових уніфікованих стандартів та протоколів надання медичної допомоги, застосування міжнародних стандартів (участь України в миротворчих та міжнародних гуманітарних місіях). Зважаючи на євроатлантичні прагнення України та розбудову нової системи цінностей у самій Україні, участь мобільних формувань ДСМК у проведенні гуманітарних акцій світової спільноти з подолання наслідків НС буде сприяти зміцненню позицій країни з цього напрямку, а саме:

1. У разі проведення міжнародних операцій щодо подолання медико-санітарних наслідків НС доцільне поєднання зусиль цивільних сил захисту та військових підрозділів.

2. Для забезпечення координації зусиль цивільних служб та військових систем доцільно уніфікувати процедуру координації дій різних країн шляхом створення цивільно-військових оперативних штабів.

3. Для забезпечення ефективного міжнародного співробітництва у подоланні медико-санітарних наслідків НС необхідно проводити регулярні сумісні навчання військових та цивільних сил захисту різних країн.

Список використаних джерел:

1. Терент'єва А.В. Аналіз засад і принципів управління спільною роботою міжнародних сил при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій / А. В. Терент'єва // Вісн. НАДУ. – 2005. – № 2. – С. 400–404.

2. Руководство по управлению чрезвычайными ситуациями. Система управления чрезвычайной ситуацией (ICS), подготовлено Береговой охраной США. Вашингтон, окр. Колумбия, 20593. - 2001. - 254с.

3. Організація медичного забезпечення населення України при природних і техногенних катастрофах / Посібник. Під заг.ред. В.О.Волошина, В.Ф.Торбіна. - К.: Медекол, УкрРНВФ "Медицина-Екологія", 1998. - 152с.

4. Філіпішін В. Прийняття управлінських рішень з питань медичного забезпечення: проблеми та шляхи їх вирішення // Вісн. УАДУ.- 2002. - №1.- С.140 -143.

Стаття надійшла до редакції 04.03.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"